

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorczyk

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku M. R.
przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Starosty Powiatu P. i Gminy B.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 13 grudnia 2019 r.,
zażalenia uczestnika postępowania Gminy B.
na postanowienie Sądu Okręgowego w W.
z dnia 6 września 2019 r., sygn. akt V Ca (...),

- 1) uchyla zaskarżone postanowienie w punktach 2 (drugim) i 3 (trzecim),**
- 2) odrzuca zażalenie w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 października 2017 r. Sąd Rejonowy w P. stwierdził, że Skarb Państwa nabył z mocy prawa przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1985 r. własność nieruchomości położonej w B., oznaczonej nr ewid. [...], o powierzchni 0,13 ha, w granicach uwidocznionych na wyrysie mapy ewidencyjnej bliżej określonym w tym orzeczeniu (pkt I); oddalił wniosek o zasiedzenie wyżej wymienionej nieruchomości przez Gminę B. (pkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt III i IV).

Orzeczenie Sądu pierwszej instancji zostało zaskarżone w całości apelacją przez uczestniczkę Gminę B. Postanowieniem z dnia 6 września 2019 r. Sąd Okręgowy w W. sprostował oczywistą niedokładność zawartą w punkcie pierwszym postanowienia Sądu Rejonowego w P. w ten sposób, że po słowach „w B.” wpisał słowa „obręb Ż.” (pkt 1); odrzucił apelację Gminy B. (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt 3).

W ocenie Sądu Okręgowego, Gmina B. nie ma interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia Sądu pierwszej instancji. Sąd Okręgowy powołał się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13 (OSNC 2014, nr 11, poz. 108), zgodnie z którą dopuszczalność środka zaskarżenia jest uzależniona od istnienia pokrzywdzenia skarżącego wydanym orzeczeniem (gravamen), który przejawia się w niekorzystnej różnicy między jego żądaniem a zaskarżonym orzeczeniem. Skoro w orzeczeniu zaskarżonym apelacją stwierdzono zasiedzenie nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, to postanowienie to dotyczy praw podmiotowych tego podmiotu. W wywiedzionym środku zaskarżenia skarżąca nie podjęła nawet próby wykazania, iż zaskarżone orzeczenie w jakimkolwiek zakresie narusza sferę praw zasługujących na ochronę. Oznacza to, że w istocie apelująca nie zmierza do uzyskania orzeczenia wolnego od wad w rozstrzygnięciu dotyczącym stosunków prawnych, w które jest zaangażowana. Sąd Okręgowy stwierdził również, iż uczestniczka nie jest uprawniona do wniesienia środka zaskarżenia wyłącznie na korzyść innego uczestnika.

W sprawie nie ma także podstaw do odstąpienia od wymagania istnienia pokrzywdzenia (co byłoby możliwe, gdyby interes publiczny wymagał merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia), gdyż nie istnieją żadne wątpliwości, że zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu.

Uczestniczka Gmina B. zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 6 września 2019 r. w całości, zarzucając Sądowi drugiej instancji naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 370 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o

pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 ze zm.). Gmina B. wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z dniem 7 listopada 2019 r. weszła w życie zasadnicza część przepisów ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.). Zażalenie do Sądu Najwyższego zostało wniesione przed wyżej wymienioną datą. Zgodnie z art. 9 ust. 1 w zw. z art. 17 tej ustawy, w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zachowują moc czynności dokonane zgodnie z przepisami w brzmieniu dotychczasowym. Natomiast według art. 9 ust. 4, do rozpoznania środków odwoławczych - w tym więc także według systematyki Kodeksu postępowania cywilnego także w odniesieniu do zażaleń - wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 (Kodeks postępowania cywilnego), w brzmieniu dotychczasowym. Przepis ten miał więc zastosowanie do rozpoznania wniesionego zażalenia przez uczestniczkę Gminę B.

Uczestniczka zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w całości, a zatem także w części, w której Sąd ten dokonał sprostowania orzeczenia Sądu Rejonowego. Na orzeczenie Sądu drugiej instancji w przedmiocie sprostowania orzeczenia sądu pierwszej instancji nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego, które może być wniesione jedynie na postanowienia sądu drugiej instancji wymienione w art. 394¹ § 1, § 1¹ i § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 7 listopada 2019 r. Z tych przyczyn na podstawie art. 398⁶ § 3 w zw. z art. 394¹ § 3 i 13 § 2 k.p.c. odrzucono zażalenie jako niedopuszczalne w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 1 zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 września 2019 r.

Sąd Okręgowy trafnie wskazał, że pokrzywdzenie strony skarżącej apelacją orzeczenie sądu pierwszej instancji jest przesłanką dopuszczalności wniesienia tego środka zaskarżenia, a brak po stronie skarżącej pokrzywdzenia zaskarżonym orzeczeniem uzasadnia odrzucenie wniesionej apelacji.

W postępowaniu toczącym się w trybie procesowym, a więc co do zasady spornym i dwustronnym, ustalenie pokrzywdzenia lub braku pokrzywdzenia zaskarżonym orzeczeniem sprowadza się do prostego ustalenia istnienia

niekorzystnej różnicy między zgłoszonym żądaniem lub stanowiskiem strony przeciwnej do zgłoszonego żądania a treścią zaskarżonego orzeczenia. Gravamen, jako przesłanka dopuszczalności środków zaskarżenia, dotyczy także postępowania nieprocesowego, ale - jak trafnie podniosła skarżąca - w orzecznictwie Sądu Najwyższego (także w powołanej przez Sąd Okręgowy uchwale w sprawie III CZP 88/13) dominuje stanowisko, że zasada gravaminis w postępowaniu niespornym doznaje pewnych ograniczeń np. ze względu na rządzącą tym postępowaniem zasadę oficjalności i niekiedy niepodzielny charakter postanowień rozstrzygających istotę sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, nie publ. oraz z dnia 14 czerwca 2013 r., V CZ 115/12, OSNC-ZD 2014, nr B, poz. 29). Ponadto w sprawach rozpoznawanych w trybie nieprocesowym nie zawsze nawet występuje element sporności, a w wielu przepisach ustawodawca nałożył na sąd obowiązek działania służącego rozstrzygnięciu sprawy bez względu na aktywność uczestników postępowania (np. art. 567 § 2, art. 670 lub 684 k.p.c.). Badając istnienie po stronie uczestnika postępowania nieprocesowego istnienia pokrzywdzenia rozstrzygnięciem zaskarżonym środkiem odwoławczym należy mieć na uwadze normę zawartą w art. 510 § 1 k.p.c., zgodnie z którym zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania.

Z tych przyczyn stosowanie zasady gravaminis w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym nie może mieć charakteru automatycznego, a przeciwnie powinno być poprzedzone wnikliwym badaniem wszystkich okoliczności rozpoznawanej sprawy oraz dogłębną analizą treści zapadłego orzeczenia w związku z charakterem konkretnego postępowania, w którym zostało wydane. Jeżeli więc zaskarżone orzeczenie nie jest zgodne ze stanowiskiem zajmowanym w postępowaniu przez uczestnika wnoszącego środek odwoławczy, a jednocześnie treść tego rozstrzygnięcia wpływa na jego sytuację prawną, to należy przyjąć istnienie po jego stronie pokrzywdzenia zaskarżonym orzeczeniem.

Mimo uznania w orzecznictwie, że pokrzywdzenie jest przesłanką dopuszczalności środka zaskarżenia w przepisach regulujących wymagania formalne środków odwoławczych, w tym apelacji nie ma odrębnego wymagania formalnego dotyczącego konieczności wykazania pokrzywdzenia treścią zaskarżonego orzeczenia przez skarżącego. Powoduje to, że sąd drugiej instancji, który odrzuci

apelację uczestnika postępowania z powodu braku pokrzywdzenia uczestnika, może pominąć te okoliczności, które zdaniem skarżącego wykazują istnienie po jego stronie pokrzywdzenie zaskarżonym orzeczeniem.

We wniesionym zażaleniu uczestniczka postępowania wskazała przyczyny, które jej zdaniem powodują, że treść zaskarżonego orzeczenia wpływa bezpośrednio na jej sytuację prawną względem nieruchomości, której własność przez zasiedzenie nabył - jak wynika z orzeczenia zaskarżonego apelacją - Skarb Państwa. Brak odniesienia się przez Sąd drugiej instancji do tych okoliczności uzasadnia zarzut naruszenia art. 370 i art. 373 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 i 13 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w punkcie 1 sentencji. Oceniając ponownie dopuszczalność wniesienia przez uczestniczkę apelacji, Sąd drugiej instancji weźmie pod rozagę okoliczności wskazane przez uczestniczkę w zażaleniu dla wykazania istnienia po jej stronie pokrzywdzenia postanowieniem Sądu Rejonowego zaskarżonym apelacją a ujęte w zażaleniu w formie zarzutu naruszenia prawa materialnego.

jw